

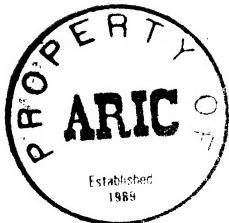
زمور چاپریال

د ملګرو ملتوونو تعلیمي، علمي او کلتوري مؤسسه

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
Islamabad, October 2001

زمور چاپریال

د ملکرو ملتونو تعلیمي، علمي او گلتوري مؤسسه

۲۰۰۱، اکتوبر

يونسکو

مُرِسَّلَاتُ الدُّوَيْ :

لیکوال:

● پوهنوال لطف الله صافی

كتونكى:

● بىاغلى ج. ك. حكمتى

● بىاغلى اسماعيل يون

● بىاغلى نور الله خان

● بىاغلى زكريا ملاتير

سلا کار:

● بىاغلى ارشد سعيد خان

نیو الینک

الف	لومرنی خبری
۱	زمور چاپہریال
۴	الف- د کلی چاپہریال
۹	ب- بشاری چاپہریال
۱۲	د افغانستان چاپہریال
۱۳	۱- غرونه، سیندونه او خنگلونه
۱۵	۲- اواري ځمکي
۱۶	۳- د افغانستان کونیزې ځمکي
۱۷	الف: کرنه
۲۱	ب: د حیوانات توروزنه
۲۶	۴- اوییز چاپہریال
۲۸	۵- دبستي
۳۱	نباتي او حيواني چاپہریال
۳۱	۱- نباتي چاپہریال
۳۱	الف: اوییز نباتات
۳۲	ب: د وچي نباتات
	مر

۳۶	- حیوانی چاپریال
۳۷	الف: او بیز حیوانات
۳۸	ب: دوچی حیوانات
۴۵	د بحث ور پوینتنی

لومړنۍ خبرې

د لومړنیوزدہ کړو د خرنګوالي بندے والی د داکار د پربکرو د پلي کولو پر لوري د یو مهم ګام په توګه خرگند شو. یوازی بسونځي ته حاضریدل، د پوهې او مهارتونو لاس ته راوړل نه تضمینوي. د درسي کتابونو کیفیت او ارتباط، په تولګي کې تولنیز او فزيکي چاپېږیال او د بسونکو ورتیا، د معلوماتو او پوهې پرلیزیدولو د بهره زیاته اغږزه لري. همده عوامل په بسونځي کې د زده کړي بریاوی تاکي. یونسکو پر ۱۹۴۵ کال (د کارله پهل) راهیسي، هڅه کړي ده، چې د لومړنیوزدہ کړو ساحه پراخدا او کیفیت یې لود کړي. یونسکو د غړو هېوادونو، ملي حکومتونو، نادولتي مؤسسو، پوهنتونونو، د خپرني او روزني له مرکزونو سره کار کوي، چې هغه نوبتګری لاري چاري او ستراتیژي غوره کړي، چې د زده کوونکو د برياوو او د سوې په لړولو کې مرسته کوي او بسونې او روزني ته د تولني له اړتیاوو سره سمون ورکوي.

په افغانستان کې بسونه او روزنه خانګړي بنه لري. افغانستان د اسي هېواد دي، چې د بسونې او روزني سیستم یې د تولني د نورو بنسټونو په شان، له پرله پسی جګرو، بیساري بیوزلی، سیاسي بي ثباتي او د روزل شوی بشري سرچښو له نشتوالي او نورو دول د ول ستونزو سره مخامنځ دي. درسي کتابونه زاړه دي او د ډېرولو زده کوونکو ته ورکول کېږي. بسونکي په تدریس کې پوره پوهه او تجربه نه لري او د ډېرلې معاش ورکول کېږي.

يونسکود خپلی دندی له مخی او وسی پوري هشه کوي له خپلو شريکبانو سره کار وکړي، چې په افغانستان کې لوړنۍ زده کړو ته وده وکړي. په دې وروستيو وختونو کې یې افغانی بسوونځيو ته ديرش درسي چارتونه او د بسوونکو لپاره لارښود او د سولې د ګلتور بسوونېز او روزنېز مواد جوړ او وویشل شول. د دغې مرستندویه مواد د لوړنۍ هدف دادی چې د افغانی ماشومانو د پوهې بنسټ پیاوړي کړي او د نړۍ په باب یې د معلوماتو ساҳه پراخه کړي. د دغولوستونی موادو هڅه داده، چې د ورځني ژوندانه د هغوا په خونو په باب معلومات برابر کړي چې یا خو په درسي کتابونو کې په اغږز منه توګه نه دې راولېل شوي او ياله یاده وتلي دي.

هيله کېږي چې لوستونی مواد به په انساني ژوند کې د چاپېریال، نباتاتو او حیواناتو، هوا او بوا او ژونديو او نازونديو موجوداتو د ارزښت په هکله د افغانانو د نوی نسل د پوهې او معلوماتو کچه لوره کړي. تول افغانی ماشومان، په تبره بیا هغه چې له افغانستان خخه بهرد کډوالو په پند غارو کې زېږيدلې دي، باید خپل هبوا او چاپېریال د پېژنې. دغه کتابونه د یونسکود یو متخصص تر لارښونې لاندې د بسوونې او روزنې د یو پوه او مجرب افغان لیکوال له خوا، په ساده او روانه پښتود څلورمو، پنځمو او شپږ موټولیګو د زده کونکو لپاره، لیکل شوي او اصلاح شوي دي. هيله لرو، چې دغه کتابونه به له افغانی ماشومانو سره مرسته وکړي چې د څخان، هبوا او نړۍ په په باب زیاته زده کړه وکړي. دا یوه ازما یېښتی نسخه ده. سموونکو وړاندیزونو ته هر کلې ويں کېږي.

د اکتیره (مهرمن) انجمن ریاض الحق
په اسلام آباد کې د یونسکود مدیر مرستياله
۱۰۰ کال د اکتیره ۱، نېټه

زمور چاپېریال

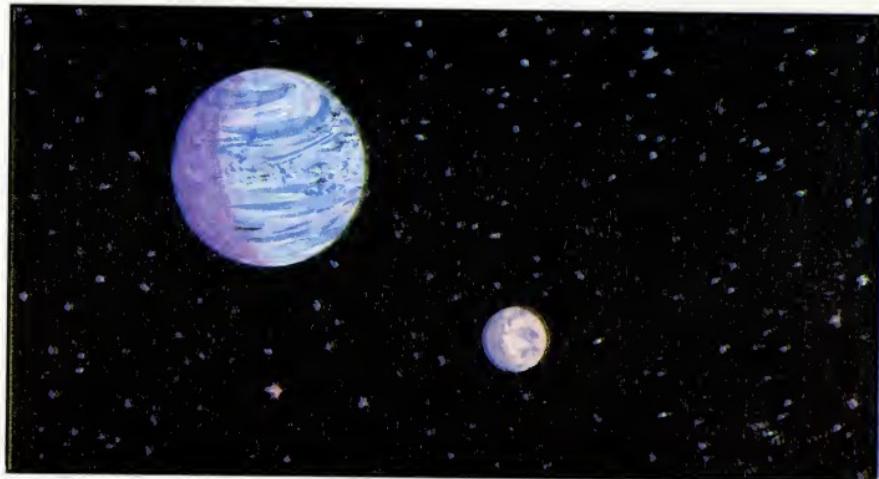
په ورخني ژوند کې مور دېرشیان وینو. که چېړي تاسې په کور کې

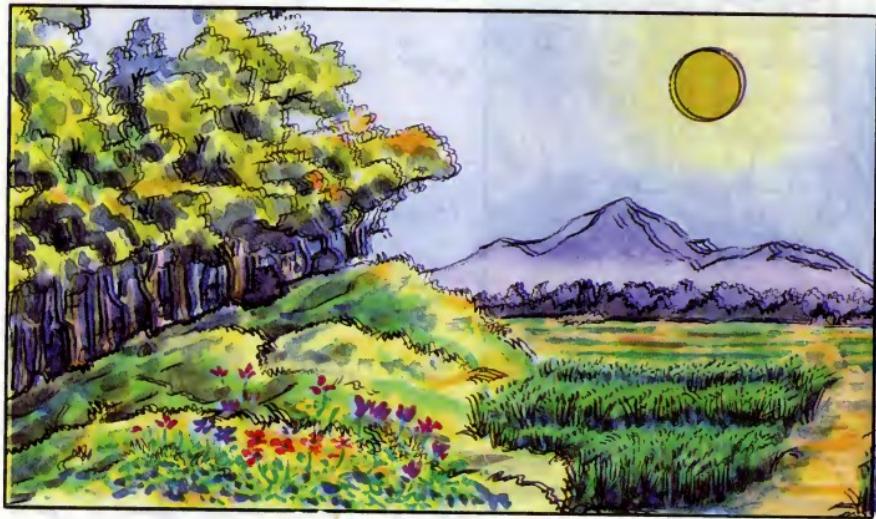
1 شکل: د کور او د کورنۍ غږي

یاست، نو تاسې د کورنۍ غږي، د
کور دېوالونه، دروازې او کېرکى
وینئ. له کور خخه بهر تاسې د شېږي
اسمان، سپورمۍ او ستوري وینئ.
او د ورځې د ګاونديانو کورونه،
خلک، شين اسمان، لمر، شنه وابهه،
بوټي او گلان وینئ.

ښوونځي ته د تګ په لاره کې
تاسې کروندي، بنونه، ويالي، غوندي

۲ شکل: د آسمان، پهروزی او سترورو منظره

۳ شکل: د انسان، لمرا او ځمکي منظره (شنه وابهه، وني او کلان)

او غرونه وينئ.

٥ شكل: باغونه

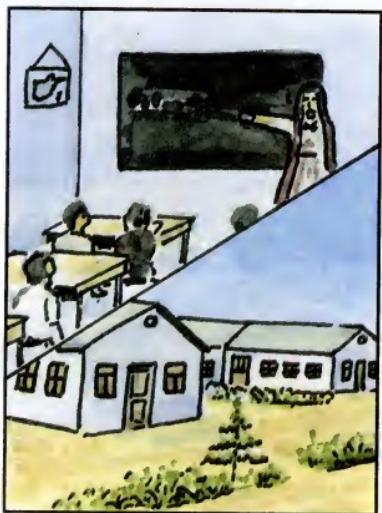

٤ شكل: كروندي

٦ شكل: خريخايرنه

په بنوونخې کې هم تولگیان، بنوونکي، توره تخته، خوکى، مېزونه او كتابونه وينئ.

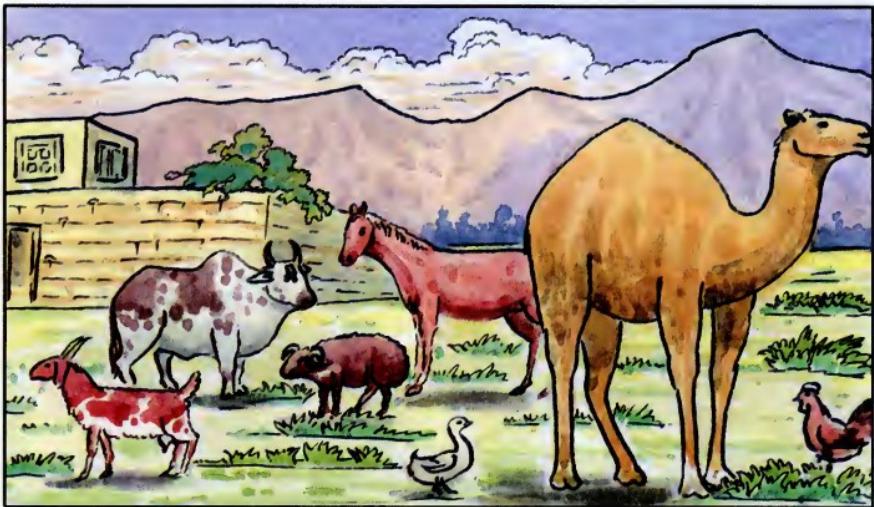
٧ شکل: بنوونخې او تولگى

تول هغه شیان چې زمورد په شاو خواکې شته، زمورد چاپېریال یې جور کړی دی.

مورد حیواناتو، نباتاتو، وچې او اوبو په ګدون، تول د چاپېریال برخه ګنيل کېرو. مورد په کلې یا په بنار کې استوګنه لرو. نوراځئ چې د کلیسوال او بناري چاپېریال په هکله پوهه حاصله کرو.

الف: د کلې چاپېریال:

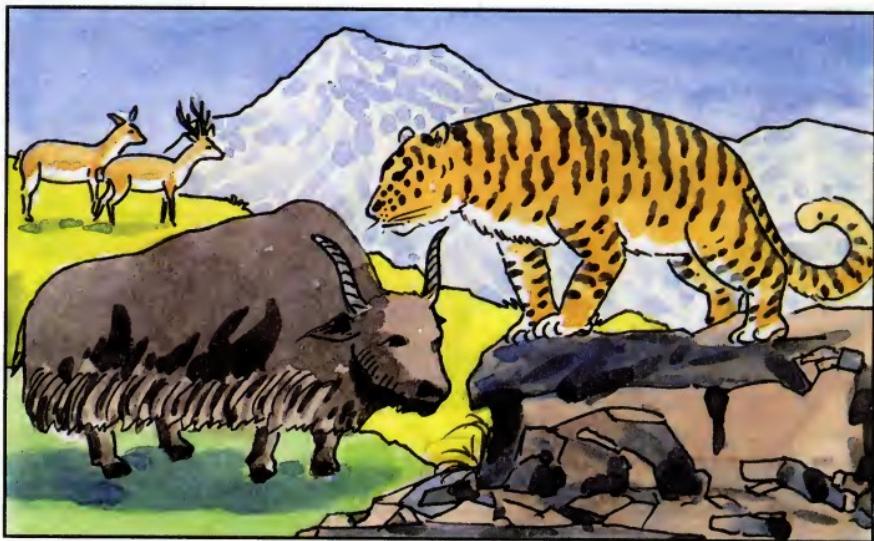
په کلې کې د کورونو شمېر کم دی او لړو خلک په کې او سیزې. د کلې په شاو خواکې د غلو، سبو او مېبوو پراخې کروندي او بنونه پراته دی.

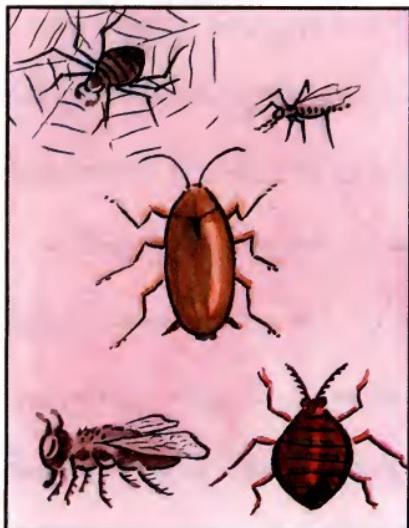
شکل: کورني مرغان او حيوانات

تول کليوال، کورني چرگان او غواوي ساتي. د چرگانو له غونبسو او هه گيو خخه او د غواوو له شيدو، مستو، شرومبو، غوريو، پنېر، پوشخي او کوچو خخه د خان لپاره خواره برابوري.

په کليو کي خړئاينه او ور شوګانې شته چې کورني حيوانات لکه غواوي، پسونه، وزې، خره، او آسونه په کي خرول کېږي. ئينې کورني سپي ساتي. سپي کورني مرغان او خاروي له دارونکو حيواناتو لکه گيدرانو او لپوانو خخه ژغوري او کورونه خاري.

٩ شکل: وحشی حیوانات

١٠ شکل: حشری

خینی وحشی حیوانات لکه
مورکان، خانی، سمساری او ماران،
په کورونو، د کليوالی سيمې په
کروندو، بنونو او چمنونو کې ژوند
کوي.

حشری لکه پتنگان، ملخان،
مچان او میاشی په کورونو، کروندو

۱۱ شکل: سارابی مرغان

او زمودر په شاوخواکی ژوند کوي.
الوتونکي لکه کوتوري،
چينچونې، بساروگانې، طوطيان،
سيسى او زركې هم په دپرو،
کروندو، خارو، او د غرونونو په لمنو
کې موندل کېږي، چې خپل خواره له
حشرو، توتانو او د بېکاره وښوله

تاخمونو خخه لاس ته راوري.
ښکاري مرغان لکه تپوسان،
باسې، باز او نور هم په آسمان کې د
الوتلو په حال کې ليدل کېږي چې تل
د ښکار په لته کې وي او له کوچنيو
الوتونکو، کبانو او حشرو خخه خپل
خواره لاس ته راوري.

۱۲ شکل: ښکاري مرغان

کلی چوپ او ارامه ئای دی. د کلیو په اتموسفیر (هوا او فضا) او چاپبریال کې لوگي دېر کم وي، ئىكە چې په کلیو کې دېر کم بسونه، موتېرى او فابريکي موجودې وي. خرنگە چې په کلیو کې پرانىستې ساحې موجودې وي، د کورونو شىمېر ھم کم وي، نو ئىكە د کلیو هوا تازه او پاكە وي او دروغتىالپارە مناسې وي.

ھەخوک چې په کلیو کې استوگنە لرى يايى كلى ليىدىلى وي، نو ھغۇي بەھرو مرو د كروندا تر ھنگ ياد كلى پەشاوخوا كې دندۇنە لېدىلى وي. نومۇرى دندۇنە ياطبىيعى دى يادانسان پەلاس جور شوي (مصنوعى) دى. پە دې دندۇنۇ كې يوزىيات شىمېر او بىزنباتات شتە. ھەنباتات چې پە دندۇنۇ كې شتە د كبانولپارە خوارە برابروي. كبان، چونگىنىبى او دەولە دول حشرى پە دندۇنۇ كې لامبو و هي، تۈپۈنە و هي او داوبۇ دپاسە الوزى. كلىوال دې دندۇنۇ خىرى پە پتىيوكې خوروي، چې د خاورى حاصلخىزى (بىيرازتىا) يې زياتەشى او زيات كىنيز حاصلات لاس تەراورى.

ب: بئاري چاپېریال:

بئارونه زيات نفوس لري، کورونه او ودانى يې زياتي دي او د خرخلاو په باز ارونو کې يې گنې گونه هم زياته ده. بئارونه په بربستنا سمبال او پراخ سېرکونه لري. همدارنگه بئارونه زياتي موتيري، لاري او بسونه لري، چې د کاليو، خورو، سبو او خلکود وېلوراولو لپاره اسانтиيا وي برابوري او له يوي سيمې خخه يې بلې سيمې ته وري. هغه

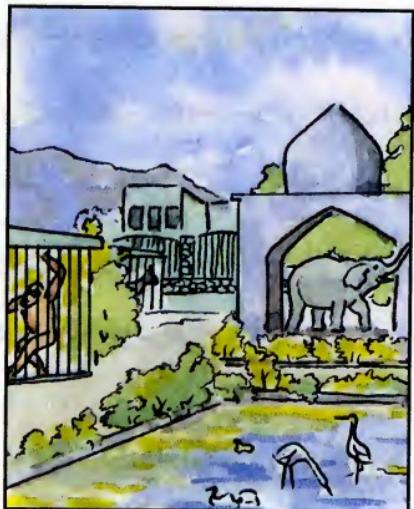

شکل: د بئار چاپېریال

موټري، بسونه، لاري او نوري عرادي چې په بنارونو کې ئي او راخي، خور جوروی او لوگي توليدوي. خور او لوگي د بنار چاپيريال ککروي او ستونزې زياتوي.

خرنگه چې بنارونه زيات نفوس، کورونه او فابريکي لري، نو فابريکي او عرادي لوگي او نور مضر فضله مواد توليدوي. له همدي امله د بنارونو هوا د کليو په شان تازه او پاكه نه ده. د بنارونو اتموسفير (هوا او فضا) او چاپيريال د کليو په پرتله زيات خور لري. لوگي او خور دواړه د انسانانو او همدارنگه د حيوانا توژوند ته تاوان رسوي.

خرنگه چې په بنارونو کې زيات شمېر ودانۍ او کورونه جور شوي دي، نوشنه چمنونه او بنیونه په کې ډېر کم وي. همدا سبب دي چې د حيوانا تو زيات نسلونه په بنارونو کې استوګنه نه لري. د دې لپاره چې بناريانيو ته پاكه او تازه هوا برابره شي، په بنارونو کې پارکونه جور شوي دي، چې شنه وابنه، بوتي او وني لري. د افغانستان په پلازمېنې کابل بنار کې د دهمنگ ژوبن خورا مشهورو، چې زمريان، پرانگان، يېړي، بيزوګانې، هوسي او هاتيان په کې ساتل کېدل.

هره ورخ به زرگونه خلک د کابل
بنار په د همنځ کې د ژوبن د لیدلو
لپاره ورتلل. نوموری ژوبن د
افغانستان لپاره د عایداتو ډپره
ستره سرچینه وه او دوحشی حیواناتو
د ساتني لپاره یوه هڅه ګنل کېده. د
افغانستان په اوږد ډی جګړې کې د
ژوبن ټول حیوانات و وزل شول يا

۱۴ شکل: کابل ژوبن

لوټ او وتبتوں شول او د کابل ژوبن

ته ډېر تاوان واوښت.

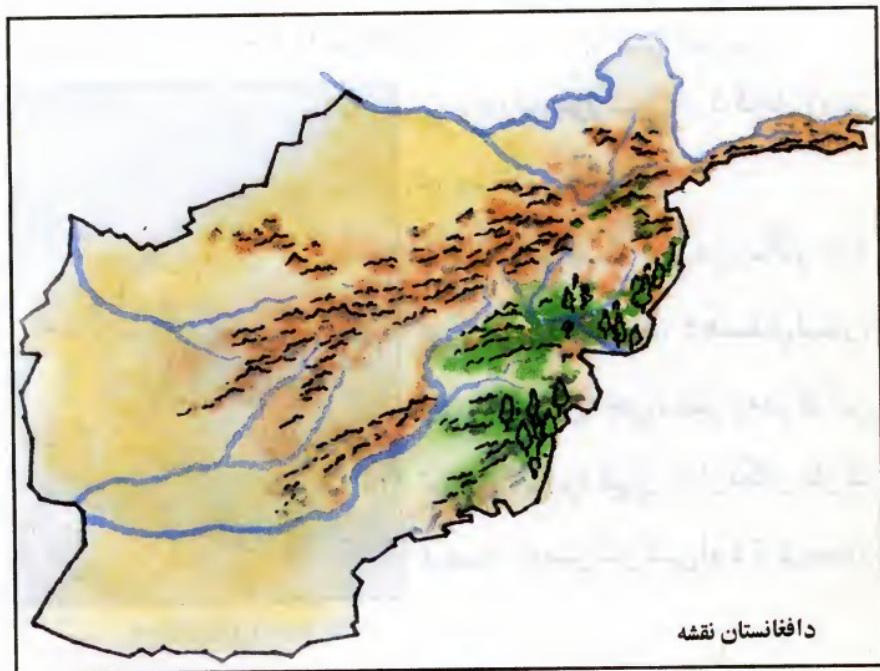
په کابل بنار کې د زرنګار او د
نوی بنار پارکونه، د همدي لپاره
جور شوي دي، چې د بنار په مرکز کې
تازه هوا برابره کري. د زرنګار پارک
د بنار په مرکز کې او د نوي بنار

۱۵ شکل: د زرنګار پارک

پارک، په نوي بنار کې دوه هغه تاريخي پارکونه دي، چې دول دول ونې لري. د اوږي په موسم کې د دې ونوله سیوري خخه د کابل بناريان گنيه اخلي. سربېره پر ونو، شنه چمنونو او زره راښکونکو ګلانو د هغو منظره په زره پورې کړي ده. سربېره پر دې، د دې پارکونو ونې، چمنونه او ګلان د هوا په صافولو او پاکولو کې هم مرسته کوي.

د افغانستان چاپېریال:

که تاسې د افغانستان نقشې ته وګوري، په نقشه کې به د افغانستان بېلا بلې سیمې ووینې لکه لور غرونه، خنگلونه، سمسورې درې، اوار دا ګونه، له او بود ک سیندونه او دښتې، چې هره سیمه یې څانګړې نېټګنې لري.

۱: غرونه، سیندونه او خنگلونه:

د افغانستان تول مساحت (پراخوالی) ۶۵۰۰۰ کلیومتره مربع دی، چې دوه دریمه برخه یې غرونو نیولې ۵۵. د افغانستان غرونه له شمال ختیئخ څخه د جنوب لویدیئخ پر لور غزپدلې دی. د افغانستان مشهور غرونه هندوکش، د باباغر، تیربند ترکستان، سفید کوه، سیاه کوه، سپین غر، تورغر، سلیمان غر او داسې نور دی. په واورو پتیو غرونو، خنگلونو، سمسورو درو، له او بود کو سیندونو له افغانستان څخه د اسیا سویس جوړ کړي دی.

کونړ، لغمان، ننګرهار، پکتیا او پکتیکا د نښترو، ارغچ او جلغوزو خنگلونه لري چې د ودانیو دلر ګیو او جلغوزوله پلوه ستړه زېرمه ګنډل

کېږي. له بده مرغه په افغانستان کې د اوږدې جګړې له امله د پکتیا او کونړ سترو ئنګلونو ته ډېر زیات تاوان رسیدلی دی، یوه زیاته برخه یې لوټ شوی او یا سوچول شوی ده. د باد غیس پسته او د زابل، غور بند او تاشقرغان بادام د یادونې وردی، ئکه چې پسته او بادام د زړې لرونکو وچو مېوو له دلې خخه هغه مېوې دی چې گتیور توب او بیهه یې خورا زیاته ده. د افغانستان په غرنيو سيمو کې په پسلې، اوږي او مني کې دېر باران او په ژمي کې واوري اوږي. د افغانستان ګن ئنګلونه د وحشی حیواناتو لپاره لکه زمریانو، پرانګانو، یېړانو، ګيدرانو، بیزوګانو، مرغانو او حشرو لپاره خوندي خای برابروي. د لورو غرونو په دروکې مېوہ لرونکي ونې لکه منې، غوزان، الوجې، شفتالو، بادام او پسته شته. د درو په پورتنې برخه کې، هوسى، وزې او په بنكتنى برخه کې غواوى، مېړې، خره او آسونه روزل کېږي. د بدخشان د ولايت په غرنيو سيمو کې غړګاو روزل کېږي چې د دې سيمې خانګړې حیوان بلل کېږي.

د افغانستان غرونه د ئنګلونو له پلوه ډېر شتمن دی. په کار ده چې

دغه زېرمه وساتل شي. د ئنگلونو په له منئه تللو سره سیلابونه زياتېری، د او بونظم ته تاوان رسپری، هغه خاورې، چې په ئنگلونو کې د ونو درېبنو په واسطه په سيمه کې ساتل شوي وي، د ئنگلونو له منئه تللو سره سم له منئه ئخي. كله چې د يوې سيمې خاوره له منئه لاره شي، بيا د هغې خاورې راپیدا کول د انسان له توان خخه وتلى کار بلل کېري.

د افغانستان ئينې غرونه د کال په توله موده کې په واورو پت وي. همدغه واوري او دايي کنگلونه د افغانستان د نامتو (مشهورو) سيندونو سرچينه ده. د کابل، هلمند، هریزود او د آمو سيندونه د افغانستان ډېر نامتو سيندونه گيل کېري.

۲: اواري ئمکي:

په افغانستان کې زياتره بنيرازه (حاصلخيزې) کرنىزې ئمکي په درو او د سيندونو پرغارو پرتې دي. په افغانستان کې د تيتموا او اواروسيمو چاپېريال په اوړي او ژمي کې نرم (ملایم) وي. دا سيمې

مناسب اور بست لري. ددي سيمو کرنيزې ئەمكى د سيندونو، چينو، خاھ گانو او کاريزونو د او بوي په مرسته خرو بېرى.

۳: د افغانستان کرنيزې ئەمكى:

د ئەمكى د وچې برخې تول مساحت ۱۴۸،۵ ميليونه كيلومتره مربع دی. له دې جملې خخه يوازي په سلوکى ۱۳ ئەمكه د کرنې ورده. چې په دې حساب ۱۹، ۳۰، ۵ کيلومتره مربع مساحت ئەمكه د کرنې ورده او انسان کولاي شي د کرنې ور ئەمكه دوه برابره کري، ياني په سلوکى له ۱۳ خخه يې ۲۶ ته ورسوي، چې په دې دول به د کرنې ور توله ئەمكه ۳۸ کيلومتر مربع مساحت ته ورسپري. ددي لپاره چې دنې د مخ پرزيا تېدونکي نفوس لپاره خواره برابر کرو، په کار ده چې د کرنيزې ئەمكى ساحه پراخه کرو. ئىينى د بىتى ترا او بولاندى کرو او له او سنيو کرنيز و ئەمكى خخه دېرە زياته گتىه واخلو. له دې كبله لازمه ده چې د او بول لوگولو سيسىتم اصلاح کرو، له اصلاح شويو تاخونو خخه کار واخلو، کرنيز و ئەمكى ته كيميا وي او طبىعى سره

ورکرو، په کرنه کې له ماشینری خخه گته واخلواود نباتي ناروغيو
مخه ونيسو. دا کار هغه وخت په سمه توګه ترسره کيدای شي، چې
نړيوال علم او پوهه حاصله کړي او له ساینس او تکنالوژۍ خخه
د کرنیزو حاصلاتو د تولید د زیاتولو لپاره کار واخلي.

په افغانستان کې، د هېوادله تول مساحت خخه چې ۶۵
کيلومتره مربع دی، په سلوکې ۱۳ ئمکه د کرنې ورد. په دې حساب
د افغانستان د کرنې ور ئمکه ۸۴. ۵۰۰ کيلومتره مربع مساحت
کېږي. هغه فعالیت چې د کرنې په برخه کې ترسره کېږي په لاندې دول
دی:

الف: کرنه:

څرنګه چې افغانستان وروسته پاتې ساتل شوي هېواد دی، په
سلوکې ۸۰ وګري يې په کرنه بوخت دي. په افغانستان کې پر کرنه کې
له اصلاح شويو تاخونو، کيمياوي سري، د نباتي ناروغيو په وراندې

له درملو، د او بولکولو له منظم سیستم او ماشینزی خخه کمه گته
اخیستل کېږي. هغه بزگران چې په افغانستان کې په کرونده کې کار
کوي، د بزگرۍ په چاروکې لازمه پوهه او مهارت نه لري. د افغانستان
کرنیز پیداوار (تولیدات) په لاندې دول دي:

۱: **غلې**: په افغانستان کې غنم، جوار، وريجې، وربشي،
لوبيا، نخود، نسک، مى، موټ او زدن کرل کېږي. افغانستان د
غموا او وريجود تولید له پلوه خپلې ارتیاوې پوره کولاي نه شي. غنم او
وريجې له بهر خخه واردوی، خومى بهره ته استوی.

۲: **سابه**: په افغانستان کې پیاز، گندنه، الوگان، شلغم، گلپیان،
پالک، گازرې، کدو، توریې، بنګلې، تور بانجان، سره بانجان او د اسي
نور کرل کېږي. افغانستان د سبود تولید له پلوه خپلې ارتیاوې پوره
کولاي شي.

۱۶ شکل : سایه

۳. طبی بوتی: له طبی بوتیو خخه په افغانستان کې خورولې، بارتنګ، سپیغول، سپیرکۍ، خاکشیر او د اسې نور کرل کېږي. ددې بوتوله حاصلاتو خخه په یونانی طبات کې ډېره گته اخيستل کېږي. بارتنګ کوچنیانو ته د خورو په توګه ورکول کېږي او له کوچنیانو سره د خورو په هضم کې مرسته کوي. سپیرکۍ د ګېډې درد د کمولولپاره غوره یونانی دواګنل کېږي.

۴. مهوی: په افغانستان کې درې دله مهوی پیدا کېږي.
- تازه مهوی: له تازه مهوو خخه په افغانستان کې انگور، منی،

١٧ شکل: تازه میوه

هندوانې، ختکي، شفتالو، زردا لو، الوجې، ناک، انار، انځر، توت، گور گوري، ممانې، نارنج، مالتې، ليموا او داسې نور کړل کېږي. له دي جملې خخه انگور، منې، ختکي او انار بهرنېو هیوادونو ته استول کېږي.

وچي میوه: له وچو میوو خخه په افغانستان کې ممیز، توت، انځر، کښته، الوبخارا، املوک، مرخنۍ او داسې نور پیدا کېږي. له دي جملې خخه ممیز، کښته او الوبخارا د هیواد صادراتي میوه ګنيل کېږي.

۱۸ شکل: وچی مهوي

-زري لرونکي مهوي: په افغانستان کې غوزان، بادام، پسته، د زردا لانو زري او جلغوزي تولیدېږي. له ټولو زري لرونکو مهوي خخه یوه زياته اندازه بهر ته استول کېږي. وچي او تازه مهوي د افغانستان عمده صادراتي قلم گنيل کېږي.

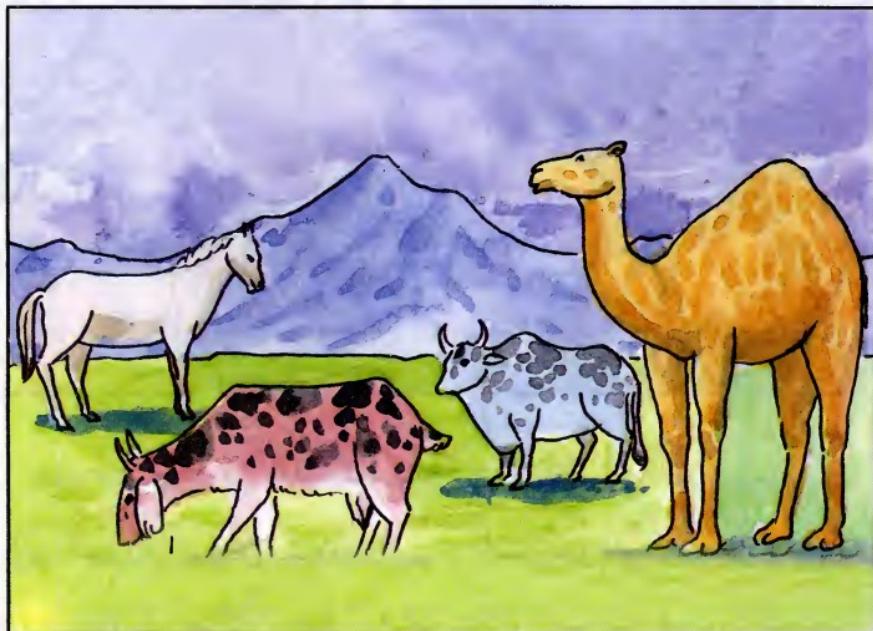
ب. د حیواناتورروزنه:

افغانستان کرنیز هېواد دی، چې د هېواد په سلوکې ۸۰ وګري پر

کرنه او د حیواناتو پر روزنه بوخت دي. له کرنې خخه وروسته د حیواناتو روزنه په افغانستان کې زیات ارزښت لري. په افغانستان کې ئینې کلیوالې کورنۍ د شیدو او مستولپاره غواوي او د قولبې (ییوی) لپاره غويي ساتي. خو ئینې داسې کورنۍ هم شته چې پر غواوه او غوايانو سربېره مېږي او وزې هم ساتي. کوچیان چې د افغانستان په سلوکي ۱۶ نفوس تشکيلوی، زیات شمېريې د حیواناتو په تېره بیا د مېړو او اوښانو په روزنه بوخت دي.

په افغانستان کې له غوايانو خخه په قولبه (ییوه) غائبوره او ماله کې کار اخلي. غنم او شولي د غوايانو او خرو په واسطه غوبيلوی. له خرو، چړو، آسونو او اوښانو خخه دبار ورلوا او راولو لپاره گته اخلي. کوچیان له اوښانو او د هېواد په شمالې سيمو کې خلک له آسونو خخه د بار د ورلوا او راولو لپاره گته اخلي. د هېواد نوري سيمې له خرو او چړو خخه دبار دوړلوا او راولو لپاره گته اخلي. سره له دې چې له آسونو خخه په ګاډيو کې دوړلوا او راولو لپاره گته اخیستنه کمه شوې ده، خوبیا هم د مزارشریف، هرات، او کندھار ګاډۍ دېږي مشهورې دی. د

یادونې ور ده چې نن ورئ په کرنه کې په تېربیا په ترانسپورت کې د
ماشینري وندہ زیاته شوی ۵۵.

۱۹ شکل: اهلی حیوانات

په افغانستان کې له آسونو خخه په نیزه بازی او اوزلوبې (بزکشی)
کې گته اخلي. اوزلوبه، چې د آسونو په مرسته تر سرد کېږي د په
مشهورد ۵۵.

۲۰. شکل: اوزلوبه

هغه حیوانات چې په افغانستان کې روزل کېږي، غواوې، مېړې، وزې، آسونه، اوښان، خره، قېرجې او د اسې نور دي. سربېرہ پردې په افغانستان کې چرگان، هيلۍ، فيلمرغان او د اسې نور هم روزل کېږي. افغانستان له حیوانې محصولاتو (پیداوارو) خخه، د حیواناتو پوستکي او خرمني بهرته صادر وي. د پوستکوله جملې خخه، قره قل پوستکي چې له قرقل مېړو خخه لاس ته رائي بهرته صادرېږي. او د افغانستان غت صادراتي قلم ګنل کېږي. سربېرہ پردې، افغانستان وری هم بهرته صادر وي. همدارنګه له وریو خخه غالې، تغري او لمخي

جور وي. د افغانستان غالی ډېږي
مشهوري دي، په اروپا، امریکا او
استرالیا کې بنه بازار لري.

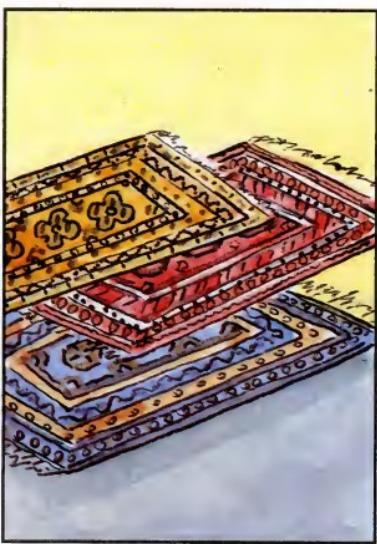

شکل : غالی او بدلونکي

شکل: د قره قل پسونه

سرېبرد پردي په افغانستان کي د وربنسمو چينجي هم روزل کېري.
هغه توكران او د ستمالونه چې په هرات او مزار شريف کي له وربنسمو
څخه جورېږي، خورا بنايسته دي. په افغانستان کي سربېرد پردي چې له
ورېبنسمو څخه لونگۍ، چېنې، شالونه او د ستمالونه جورېږي. هغه غالى

۲۳ شکل : وربنې او وربنسمې خالی ګلانوي. شات خورا بنه او گتیور خواره دي، خو هغه شات چې د بهري
دونې له ګلونو او د کونز، لغمان، ننګرهار، پکشيا په ځنګلونو کې په
طبيعي دول لاس ته راهي، خورا خوندور او زيات غذايي ارزښت لري او

چې له وربنسمو څخه جورېږي دېر
زيات ارزښت او بنه بازار لري.

په افغانستان کي د شاتومچي هم
روزل کېري. هغه څوک چې مچۍ
روزې د ګلانو د موسم له مخي خپلې
مچۍ له یوې سيمې څخه بلې سيمې
ته وړي او تر هغه وخته پورې خپلې
مچۍ هلتہ ساتي، چې د مچيو لپاره

تر هبود دنه او بهر د خرخلاو بنه بازار لري.

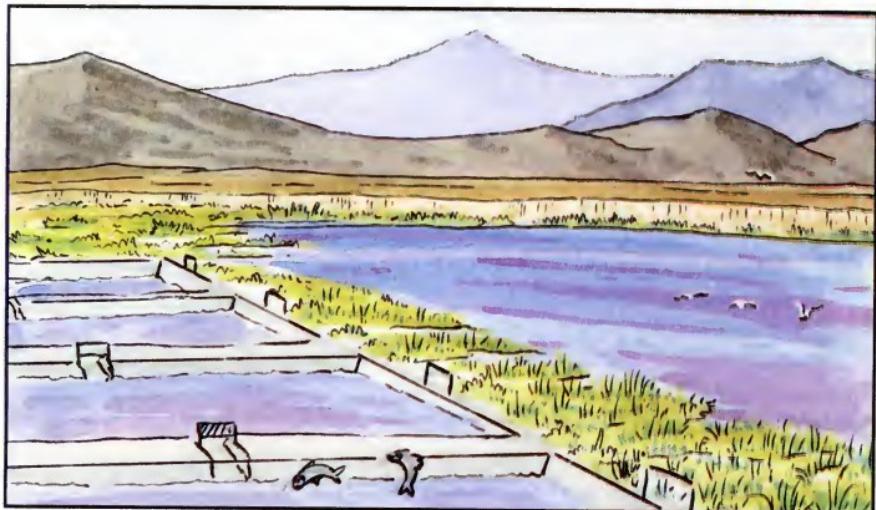

۲۲ شکل: د شاتو مچی

٤: اوبيز چاپهريال:

افغانستان په وچې پوري تړلى هبود دي. له سمندر او سمندر گيو
څخه لري پروت دي او لوی جھيلونه نه لري، نو هغه بېلاښل اوبيز
حيوانات چې په سمندرونو، سمندر گيو او لویو جھيلونو کې موندل
کېږي، لکه نهنګان او ډولفين د افغانستان په او بو کې نه شته.

هغه مهم او بیز حیوانات چې د افغانستان په سیندونوکې شته، خورا
مهم يې کبان دی. سرپهړه پر هفوکبانو چې په طبیعې توګه د افغانستان
په او بوکې روزل کېږي، د افغانستان حکومت د درونتیې په بندکې
دولسي چین په مالي مرسته، د کبانو د روزني پروژه پیل کړه. دا پروژه د
کبانو د روزني په برخه کې ډېردېریالی ود، خو په افغانستان کې اوږدې
جګري چې له د دو ولسيزو خخه له زياتې مودې راهيسې روانه ده، نوموري
پروژه په بشپړه توګه ويچاره او له کاره و غورخوله. او س هغه پروژه په
نېټه ولاړ د ۵۵.

۲۵ شکل: د درونتیې د کبانو د روزني پروژه.

۵- دېستى:

پە عمومى دەول دېستى وچى او تودى وي. دېستى دەركم اورنىتلىرى، نوئىخكە دەركم نباتات او حيوانات پە دېستە كې وده او ژوند كولاي شي. دېستى شىگى او دېرى لرى او او به پە كې كمى وي، نولە همىدى املە دېستى نباتات توپانى، خانگى او تنه داسى جورنىتلىرى، چى لىرى او به ورخخە تېخىر بېرى، نولە همىدى املە دېستى نباتات داوبۇد كەمنىت پە ورلاندى زيات مقاومت كولاي شي. هەدارنگە دېستى نباتات توپانى، او بىدى وي او كولاي شي چى تەئىمكى لاندى او بۇ خخە گىتە واخلى. هەغە حيوانات چى پە دېستى سىيموكى ژوند كوي او بىسان، ماران، خانى، عقاب او داسى نوردى. هەغە حيوان چى لە دېستى چاپەر بال سره زيات توافق او گۈزارە كولاي شي، او بىن دى. او بىن كولاي شي، چى پە خپل بدن كى او به زېرمە كېرى او خورئى لە زېرمە شويوا او بۇ خخە گىتە واخلى.

دېستى پە ژمى كى سېرى او پە اورى كى دېرى تودى وي. هەغە بارانونە چى د پېرسلى پە موسم كى اوري، پە تولۇ دېستى كى وابىشە شىنە كوي او

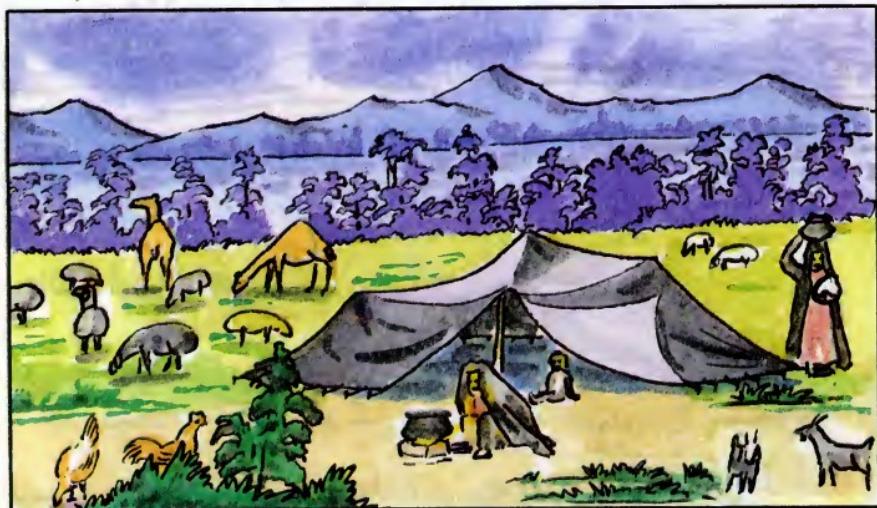
گلان زرغونیوی. خرنګه چې د افغانستان په دښتی سیمو کې د اوږي په موسم کې دېر کم باران اوږي، او هم هوا دېره تودېږي، نو هغه وابنه او گلان چې په پسربالی کې زرغونیوی او دښتی ورباندې شنې او سمسوری بېکاري د اوږي موسم په راتلو سره و چېږي او سیمه بېرته پر بیدیاو بدليږي او دښتی بنه غوره کوي.

د اقلیم او سیمې له پلوه افغانستان، په دښتی سیمه کې پروت دی. خرنګه چې افغانستان غرنې هیواد دی، او زیاته ساحه یې لورو غرونو نیولی ده. همدغو غرونو افغانستان له بشپړ دښتی اقلیم او سیمې خخه ژغورلی دی.

د افغانستان په لویدیع او جنوب لویدیع کې غرونه کم دي، نو خکه د افغانستان زیاتره دښتی سیمې هم دلته پرتې دی. د افغانستان په دښتی سیمو کې زیاتره کوچیان او سیمې. کوچیان په اوږي کې له خپلو څارو یو سره یوئحای سره سیمو ته ئخي او په ژمي کې بېرته خپلو کورونو ته راګرخي. کوچیان د خپلو حیواناتو لپاره د خرځایونو او ورشو ګانو په لته کې وي. له اوښانو خخه د بارونو د وړلوا او د کورنیو د لې د لو لپاره گټې

اخي.

په افغانستان کې د نادعلي پروژه ددي لپاره په کارواچول شود، چې له يوی خوا کرنیزې حمکې پراخې کري او له بل پلوه کوچیان چې تل له خپلور مواف خارويو سره گد په ژمنیو او د دوبنيو (اوري) په خرځایونو پسې سرگردان دي، له سرگردانی خخه و زغوري او کوچیتوب پرمېشتبدني بدل کري. د ګه هڅي د افغانستان د مخ پر زياتیدونکي نفوس لپاره د هوسا ژوند په برابولو کې لوړنۍ ګام ګنيل کېږي.

شکل: کوچیتوب

نباتي او حيواني چاپېریال:

۱: نباتي چاپېریال :

تول نباتات او حيوانات په هر: سيمه کې ژوند او وددنه شي کولاي.
ئيني نباتات په تودو سيمو کې بنه وده کولاي شي خوشيني نور بيا سيرې
سيمي غوايري. همدارنگه ئيني نباتات او به خوبني او په او بو کې ژوند
کوي، خوشيني نور په او بو کې ژوندنه شي کولاي او په زيات او بو کې
وددنه کوي. ئيني نباتات پاني غورخوي، خوبيانور د کال په تولو
موسمنو (فصلونو) کې شنه وي او پاني نه غورخوي. ئيني نباتات د
او بو كمبېت زغملاي شي، خونوري نه شي زغملاي. نباتات د چاپېریال
له مخي پر دوو دلو وېشل كېري، او بيز نباتات او دوچي نباتات.

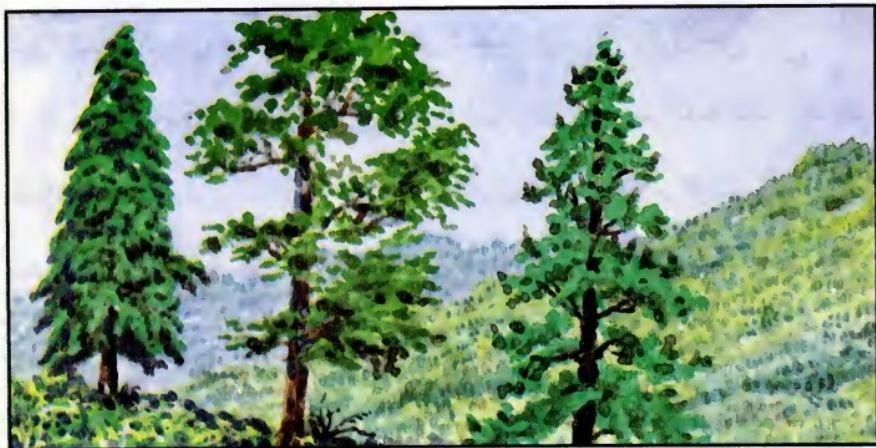
الف: او بيز نباتات:

هغه نباتات چې په او بو کې ژوند کوي د او برى بېلا بېل دولونه او
خمبيره دي. دغه دول نباتات له او بو پرته ژوندنه شي کولاي. له همدي

کبله يې او بیز نباتات بولی.

ب: دوچي نباتات:

هغه نباتات چې په وچه کې وده کوي، د چاپېریال تربېلا بلو شراي طو لاندې وي. ئىينې نباتات په لورو او غرنیو سیمو کې، چې هو سرده وي او زيات لندې بل وي، بنه وده کولای شي. تول خنگلونه په لورو غرنیو سیمو کې شنه کېري او د کال په توله موده کې شنه وي. دې دول نباتاتو ته تل شنه (همېشه بهار) نباتات ويل کېري. دغه دولونې په نورو او ارو ئمکو کې وده نه شي کولای.

۲۷ شکل: د نېټرۍ سرو وي او صنو بر هميشه بهار، خنگلونه

ئىينىپ نباتات زياتى او بە او زيات لندە بل غوارى لکە خرپەرى، لوخى او درپەرونې. ئىينىپ ونى او بە خوبىسى او د وىالو او لىبىتىپەر غارە بىھە و دە كوي، لکە توت، انخرا او ولې. خو ئىينىپ نورىپەنلىكە منىپە د لىبىتىپەر غارە و دە نە كوي. د شولۇپتى بايدە تخم لە شىندلۇ خخە و روستە، دندە و ساتل شى، خو كە سرە بانجەن، د شولۇد پتى غوندى، دندە و ساتل شى، حاصل تە يىپ تاوان رسپەرى او خوسا كېزى.

تولۇپ غلىپە، وابىھە، سابىھە، گلان او مېۋە لرونكىي نباتات پە هفو سىمۇ كې بىھە و دە كوي او زيات حاصل كوي، چې ھلتە حاصل خېزە خاوازە، معتدلە آب و هوا او پورە او بە وي او خاوردە غلو، مېۋە او سبود كرنىپە لپارە تىاردە شوپە وي او بىھە طبىعى او كيمياوى سرە ور كېل شى.

تاسىپە مخكىپە ولوستىل چې او بە د نباتات تو او حيوانات تو لپارە ستر حياتى اهمىت لرى. د او بۇ كمبىت او زيات تو الى د نباتات تو پېرىنىپە، حجم او تىنە اغلىزە لرى. ئىينىپ نباتات پە تاوددا او وچ اقلیم (آب و هوا) كې و دە كولاي شى او د او بود كمبىت پە ور اندى زيات مقاومت بىسۇدلاي شى.

ھفە بوتىپە او ونى چې پە تاوددا او وچ ئحای كې و دە كولاي شى، هفو تە

دېستي نباتات وايي. دا دول نباتات ئخان ته زياتي او به را کابادي (جذبوی). هغه وني چې په دې دول سيموکي وده کوي، هفوته غزوايي. د غزپوتکى پېروي او پانې يې كلكى وي نود سادا خىستنى (تنفس) په عملیه کي کمى او به له لاسه ورکوي. هغه اغزن بوتى چې په دېستو کي وده کوي، اغزنې پانې لري. سربېرہ پر دې دېستي وني او بوتى او بردې رىنسې لري او دا بردۇرىنبو په واسطه ئخان تر ئەمكى لاندى لنده بل او او بوته رسوي او د ارتىا ورا به له خاورى خخە لاس ته راوري.

كە چېرى نباتات د ساقې (دندري يا تنې) له مخي پر دلۇو وىشۇ، نو تول نباتات پر دريو تولگىي وىشل كېرى چې له ونو، بوتىوا وىنسۇ خخە عبارت دى.

هغه نباتات چې شين رنگ لري، خپل خواره په خپله توليدوي. هغه نباتات چې شين رنگ نه لري لکه پېچك، سمارق (مرخېرى) او چنياسي خپل خواره په خپله نه شي توليدولاي. دغه نباتات خپل خواره له شنو نباتاتو خخە لاس ته راوري. هغه نباتات چې په ژونديو نباتاتو پايي د طفيلي (زېپېسۈنکىي) نباتاتو په نامه يادېرى. چنياسي، پېچك

او مرخپری یې بنه مثالونه دی.

د تکشیر له مخي نباتات پر دوو دلو و پشنل کېري، چې يوي دلي ته گل لرونکي نباتات وايي لک لمر گلی، غنم، جوار، منې، نارنج او داسي نور. تول دغه نباتات گلان کوي، مېوي نيسې او تخمونه توليدوي. داسي نباتات هم شته، چې گلان نه نيسې، نوئکه مېوي نه نيسې او تخمنه توليدوي لکه سرخسونه او د آس لکي. همدارنګه مرخپری او چنياسې گلان نه نيسې او تخمونه نه توليدوي.

۲: حيواني چاپېریال:

هغه طبیعي ئخای چې هلتە نباتات او حيوانات ژوند کوي او خواره لاس ته راوري، هغه ته د نباتاتو او حيواناتو استوگنخاي يا چاپېریال ويل کېري. نباتات او حيوانات يو له بل سره په شکل، حجم او خواصو کې توپېر لري. په عمومي دوول، حيوانات د استوگنې د ئخاي له مخي پر دوو دلو و پشنل کېري.

هغه حيوانات چې په او بو کې ژوند کوي، هغو ته او بيز حيوانات او هغه چې په وچه کې ژوند کوي هغو ته د وچې حیوانات ويل کېري:

الف: اوبيز حيوانات:

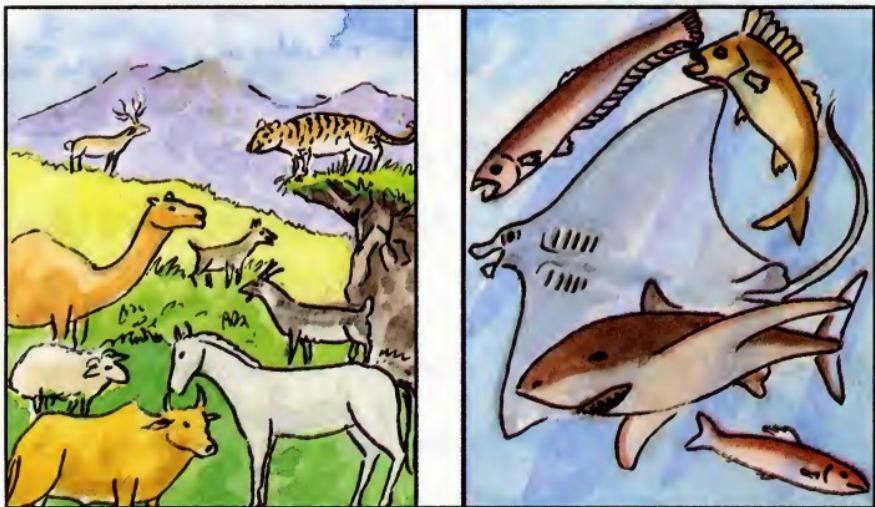
هغه حيوانات چې په سمندرونو، سمندرګيو، سيندونو، جهيلونو او دندونو کې ژوند کوي هغو ته اوبيز حيوانات وايي. هغه اوبيز حيوانات چې په سمندرونو او سمندرګيو کې ژوند کوي، له تروو او بوسره عادت پیدا کوي (خانونه رو بدي کوي)، خوهغه اوبيز حيوانات چې په سيندونو، په خورو جهيلونو او دندونو کې ژوند کوي، له خورو او بوسره عادت پیدا کوي. همدارنگه ئينې او به سيرې وي او د ئينو سيموا به تودې وي. د او بو سوروالى او تودوالى بل دليل دی چې د اوبيزو حيوانا تو پر وده اغيزه کوي.

يو شمېر اوبيز حيوانات تول ژوند په او بو کې تبروي او د برانشونو په مرسته په او بو کې له حل شوي اكسىجن خخه تنفس کوي لکه کبان، دولفين او نهنگ. لکه چې مو ويل، دغه حيوانات د تنفس لپاره له هغه اكسىجين خخه گته اخلي، چې په او بو کې شته.

ئينې حيوانات لکه چونگښي او شمشتى (کشپ) چې په او بو کې زېري، د کبانو په خېر د تنفس لپاره له برانشونو خخه گته اخلي، خوبیا

وروسته، کله چې ارتینا پېښه شي وچې ته راخي او په وچه کې د وچې د نورو حيوانات تو په شان د تنفس لپاره له سېرو خخه کار اخلي. دغه دوله حيوانات، چې په وچه او او بوا دوارو کې ژوند کولاي شي، هفو ته ذومعشتین (ذوحياتين)، يانې دود دوله ژوند لرونکي وايې.

ب: د وچې حيوانات:

شکل: د او بوا او وچې حيوانات

مخکي مو ولوستل چې او به د نباتات تو او حيوانات تو د ژوند لپاره ضروري دي. په چاپېريال کې د او بوا زياتوالی او كمنبت، د نباتات تو او حيوانات تو د ژوند پر خرنگوالي خورا اغېزه لري. د وچې حيوانات پر دود

دوله دي، يوي دلي ته التونكى يامرغان او بلې دلي ته حيوانات ويل
كېرى.

۱- مرغان:

په عومىي دول مرغان پردوو دلو وېشل كېرى، كورنى او سارايى
مرغان.

الف: كورنى مرغان:

* كورنى مرغان لکه چرگى، چرگان، هيلى، فيلمرغان او داسى نور
په كورونو او فارمونو كې روزل كېرى. مور ت يول د چرگانو او فيلمرغانو
له غوبنبو او هگىو خخه گتىه اخلو. غوبنبو او هگى د پروتىنونو غته
سرچينه ده، چې د انسان بدن ته وده او . کار كولو توان ورکوي.

ب: سارايى مرغان:

* ئىينىپ سارايى ياساراني مرغى لکه چىيچنىپ، بىاروگانى،
گونگشتىپ او داسى نوري په دېرو او كروندا كې له يوي ونى خخه بلې
ته اوله يود پتىي خخه بل پتىي ته الوزى. خرىپ كوتري، سىسى او زركې

چې د غردونو په لمنو کې د خورو او اوبو په لته کې وي، سارا يې مرغى
بلل کېږي.

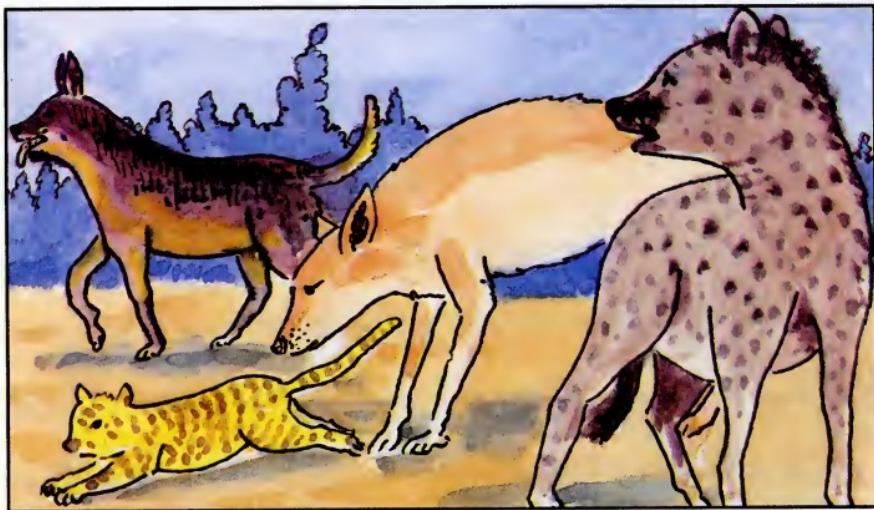
***ښکاري مرغان:** ئينې ښکاري مرغان لکه تپوسان، باښې، باز او
د اسي نور هم په چمنونو، دېرو، کرونداو د غردونو په لمنو کې په ښکار
پسې گرځي، چرګوري او کوچنی مرغى او ان کبان نيسسي.

***موسمي مرغان:** ئينې مرغان په تاکلي موسم کې يوې سيمې ته
راخې او بيا بلې سيمې ته ئې لکه زاني، هيلۍ، سارا يې کوتري او د اسي
نور.

***ئينې مرغان** په ئنګلونو کې استوګنه لري، او د ئنګلونو له مېرو،
حشرو او د اسي نورو خخه گته اخلي لکه طاؤس، غرني چرگان، کنګ
(بوم) او د اسي نور.

۲ - حيوانات:

حيوانات هم په بېلا بېل چاپېریالونو کې ژوند کوي. ئينې حيوانات
په کورونو کې ساتل کېږي او ئينې نور وحشې وي. همدارنګه ئينې

شکل : داگونو و حشی حیوانات

حیوانات په درو، داگونو، غرونو او څنګلونو کې ژوند کوي، خونور په دښتو کې استوګنه کوي.

الف: کورني حیوانات: کورنی حیوانات، لکه غواوی، غوایی، پسونه، میړی، وزی، خرد، آسونه او اوبنان دی. د غواوو، میړو او وزو له شیدو څخه مستې، شرومې، کوچ، غوري، پنېر او پوڅه لاس ته رائحي. همدارنګه له حیواناتو څخه غونبه، پوستکي، خرماني، ورۍ او وړغښې لاس ته رائحي. حیوانات له یوې خوا خواره تولیدوي، له بله پلوه د بار په

ورلو او راولو کي ورخخه کاراخىستل كېرىي. غواوي، مىزىي، خردا او آسونه په اوارو داگونو کي روزل كېرىي. او بىان هفه حيوانات دى چې كولاي شي په دبنتو كې ژوند و كرىي.

ب: وحشى حيوانات: ئىينى وحشى حيوانات لكە سوی او ھوسى په دبنتو كې اوسىرىي، خوبىزوجانى، لېوان، يېوان، پرانگان او زمريان په غرونواو ئنگلۇنو كې استوگنه لرى. پردى سربىرە ماران، سمسارى، مورکان، خانى او داسى نور هفه حيوانات دى، چې په بېلاپلۇ ئايونو كې ژوند كوي.

ھفه حيوانات چې شمزى (د ملاتير) لرى هفو تە فقارىيە حيوانات وايى لكە كبان، چونگىنى، كشپ، سمسارى، ماران، چرگان، كوتري، زركى، او بىان، آسونه، غواوي، زمريان، لېوان، بىزوجانى، يېرىي او داسى نور. ھفه حيوانات چې شمزى

شىكل: سمسارە، مار، مورك او خانى

(د ملاتير) نه لري لکه پتنگان، دورې بىمۇ چىنجىي، ملخان، غنىي،
مچان، مياشى او غوماشى، سرى مچى، د شاتو مچى، غونبىسى او
داسى نور پە دى دله کې رائخى.

ھغە حيوانات چې وابسە، پانى، گلان، مېۋى، غلى او حبوبات خوري
ھفو تە وابسە خورونكىي حيوانات وايىي. آسونە، اوپسان، غواوى، وزى،
ھوسى، مىزى، سوئ او داسى نور پە دى دله کې رائخى.

ھغە حيوانات چې غوبىخورى، ھفو تە غوبىخورونكىي حيوانات
وايىي لکه زمريان، پرانگان، پىشىگانى، نەنگان او ئىينى نور. ھغە
حيوانات چې طفيلي ژوندلى. پر دوه ڈولە دى:

- ھغە حيوانات چې د پرازيت پە توگە ژوند كوي او خپل خوارە د
حيواناتولە وينى خخە لاس تە راوري لکه سېرىي رېچى، كنى، شىنى او
مياشى.

- ھغە حيوانات چې د حيوان پە گېدە كې ژوند كوي او خپل خوارە
لاس تە راوري، لکه بىلا بىل چىنجىي چې د حيوانا تو پە گېدە كې وي او
خپل خوارە لاس تە راوري، دا هم طفيلي حيوانات (پرازيت) گىل

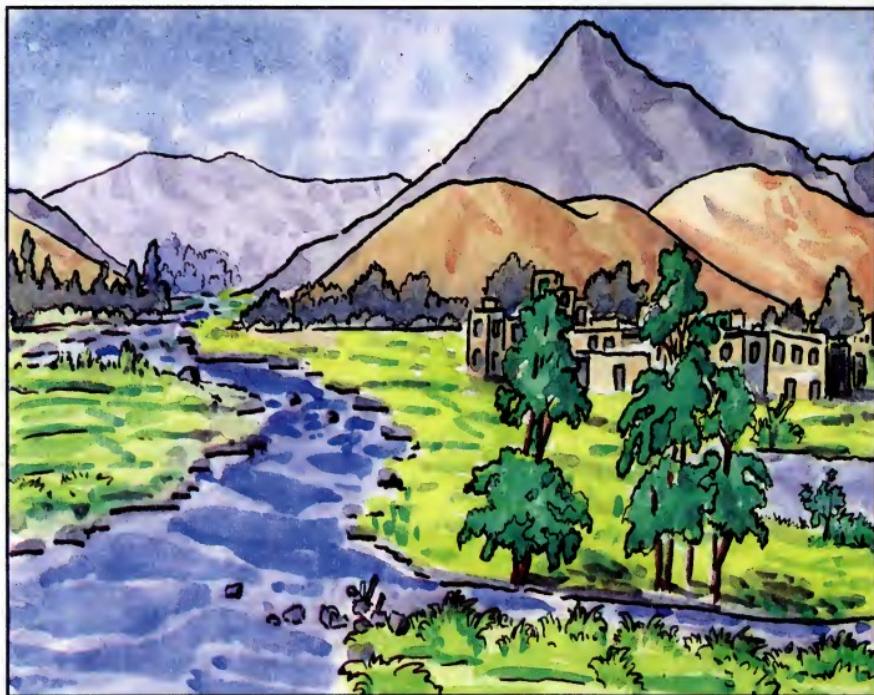
کېرىي..

د بدن دوينى لە مخى تول حيوانات پر دوو دلو وېشل كېرىي. ئىينى
حيوانات تو تە تود وينى حيوانات ويل كېرىي. تود وينى حيوانات، هغە
حيوانات بلل كېرىي چې د چاپېریال د تودوخى د درجى تغىير د هفو پر
فعاليت زيياته اغېزه نە كوي. تول مرغان او تى لرونكىي حيوانات چې زىدە
يې خلور جوفە لرى، پە دې دله كې رائى.

هغە حيوانات، چې د بدن وينە يې د چاپېریال د تودوخى د تغىير لە
مخى بدلۇن كوي، دې دول حيوانات تو سۈر وينى حيوانات ويل كېرىي.
كبان، ذومعشتىن، خىزندى او حشرى پە دې دله كې رائى. دا دول
حيوانات پە ژمىي كې د ئاخان لپارە لىنده بلە او نىمجنە خاوردە گورى او تول
ژمى پرا او بىردى خوب تېروي چې ئىينى ورتە ژمنى خوب وايى. نومۇرى
حيوانات پە دغە تولە مودە كې خوارە نە خورى. ددى دول حيوانات وزىدە
خلور جوفە نە لرى.

د بحث ور پونتنې:

- ۱- د کورنيو او سارايى مرغانو تر منع شه توپير ليدل کېرىي، په لند دول يې ولیکئ.
- ۲- هغه بىنكارى مرغان چې ستاسي په سيمه کې موندل کېرىي نومونه يې ولیکئ.
- ۳- د خرىخاى په هكله خپل همتىولگيوالو ته لند معلومات ورکرئ.
- ۴- د خپل كلى په باب لند معلومات بيان كرئ.
- ۵- د خپل كلى او سيمى د طبى بو تىو گتى، خپلۇ همتىولگيوالو ته وواياست.
- ۶- د شاتود مچيو گتى بيان كرئ.
- ۷- د وريسمو چينجى خرنگە روزل كېرى.

پاسني عکس ته په ئخير سره و گوري. هغه شه چې په دې عکس کې
لیدل کېږي، د هغې په باب لنډ معلومات ولیکي.

Our Environment

Introduction

Our Environment

1. The Environment of a Village
2. The Environment of a City

The Environment of Afghanistan

1. Mountains, Rivers and Forests
2. Plains
3. Agriculture Lands
4. Aquatic Environment
5. Deserts

The Environment of Plants and Animals

1. The Environment of Plants
2. The Environment of Animals

Environmental Protection

1. Animals Protection
2. Plants Protection

Questions for Discussion

FOREWORD

Improvement in the quality of primary education emerged as an important goal of the Dakar Framework of Action. Mere attendance at school is no guarantee for the acquisition of knowledge and skills. Factors like the quality and relevance of textbooks, social and physical environment in the class-room, and the competence of teachers to skillfully and effectively communicate information and knowledge, impinge upon the level of learning achievement in school. Since its inception in 1945, UNESCO has been endeavouring to increase access to basic education and raise its quality. UNESCO works with Member States, national governments, NGOs, universities and institutions of research and training, to explore innovative methods and strategies which can contribute in raising the achievement level of students, and making education relevant to the needs of the society.

The plight of education in Afghanistan is phenomenal. Afghanistan is a society where, like other infrastructure, the system of education has also suffered heavily due to continuous war, abject poverty, political instability and lack of trained human resources. The textbooks are outdated and scarce in supply, teachers are under-qualified, inadequately trained, and under-paid. UNESCO, within its mandate, has been working with other partners to promote basic education in Afghanistan. Recently, a package of 30 instructional charts, a teacher's guide book, and peace education materials were produced and supplied to Afghan schools. The present series/set of supplementary readers primarily aims to broaden the knowledge base of Afghan children, and widen their world view. These readers attempt to supplement information on those aspects of daily life, which have either not been effectively covered or are totally missing in textbooks.

It is hoped that the readers will raise awareness among the new generation of Afghans, of the significance of the environment, plants and animals, air and water, flora and fauna in human life. Afghan children should know their environment and their country, including those who were born away from their homeland, in refugee camps.

These booklets are in a simple and easy to understand language and are meant for grade fourth, fifth and sixth level children. They have been written and refined by Afghan educationists under the guidance of UNESCO experts. We hope that these books will help Afghan children learn more about their country, and the world around them.

This is a pilot edition. Suggestions and comments for improvement are welcome.

October 10, 2001

Dr. (Mrs.) Anjum Riyazul Haque
Director, a. i.
UNESCO Office, Islamabad

Contribution

Written by:

Prof. Lutfullah Safi

Reviewed by:

**Mr. Ismaeel Yoon
Mr. J. K. Hekmati
Mr. Norullah Khan
Mr. Zekeria Mlatar**

Coordination:

Mr. Arshad Saeed Khan

Our Environment

**UNESCO Office, Islamabad
October 2001**

Our Environment

د ملگرو ملتوونو تعليمي، علمي اوکلتوري مؤسسه

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
Islamabad, October 2001